

שבפרשת כי תשא: והזה אהרן על קרנותיו "אחת" בשנה [כיום הכפורים], הרי משמע הזאה אחת מן הדמים ולא שתי הזאות –

כלומר: הואיל ומשום "אחת" הוא שסובר הסובר: מערבין לקרנות, מנין לנו לאמור כי רבי יאשיה הוא שדרשו ולא רבי יונתן. (234)

תניא בברייתא דלא כשנויין שדחינו, אלא כפי שרצינו מתחילה לומר, כי רבי יאשיה בלבד הוא שסובר: מערבין לקרנות –

דתניא: ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב, שיהיו מעורבין דמי הפר והשעיר דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר: הרי הכהן מזה מדם זה נח-א בפני עצמו, ומדם זה בפני עצמו, ולא יערבם כאחת [תוספות]. (235)

אמר לו רבי יאשיה: והלא כבר נאמר "אחת"!

אמר לו רבי יונתן: והלא כבר נאמר: ולקח מדם הפר ומדם השעיר, והואיל וסתם

כאן מתפרש: ולקח מדם הפר "ומדם השעיר" ונתן על קרנות המזבח סביב, שיערבם כדי שיהיו שניהם כאחד.

ותסתיים כי רבי יאשיה הוא שאמר מערבין לקרנות, ורבי יונתן אמר: אין מערבין לקרנות.

ודחינו: דילמא אף לדעת הסובר: "כמאן דכתיב יחדיו דמי", אין די בזה כדי ללמוד שיערב את שניהם כאחד, אלא אדרבה יש לנו לומר: הואיל וסתם הכתוב, ילמד סתום מן המפורש בשאר הזאות של יום הכפורים, שנותן מכל דם בפני עצמו –

וכיון שכן על כרחנו טעם הסובר: מערבין לקרנות אין טעמו מפני שכתוב: "מדם הפר ומדם השעיר", אלא משום דרשה אחרת הוא דסבירא ליה כן, ומשום דכתיב "אחת" [וכפי שיתבאר] –

ואם כן: אפילו תימא משנתנו ששנינו: מערבין לקרנות רבי יונתן (הוא) [היא], ומשום דשאני הכא במתנות שעל מזבח הזהב, כיון דכתיב בפרשת מזבח הזהב

ראה דבריו ודברי התוספות ישנים. 235. כתבו התוספות: משמע, שרבי יוחנן אמר שלא יערב שניהם כאחת; ואע"ג שמפני שנאמר "מדם הפר ומדם השעיר" גרידא אין ללמוד כן, שהרי אף לדעת רבי יונתן "משמע שניהן כאחד ומשמע אחד בפני עצמו"; מכל מקום ילמד סתום מן המפורש.

אבל רבינו עקיבא איגר [תשובה קט ד"ה ואולם] כתב בדעת הרמב"ם, כי לרבי יונתן רצה מערב לקרנות רצה אין מערב לקרנות, וכשיטתו בכל מקום.

234. כך פירשו התוספות [לקמן בעמוד א] מפני ההכרח; שאם לא כן, אלא כוונת הגמרא כפשוטה: דילמא מודה כאן רבי יונתן משום דרשה ד"אחת", הרי אין מובן דחיית הגמרא, כי הרי סוף סוף רבי יאשיה ודאי סובר מערבין לקרנות ואפילו בלא "אחת", ועל כרחך תסתיים דרבי יאשיה הוא שאמר מערבין לקרנות, ורבי יונתן שנחלק עליו במימרא שהביאה הגמרא, על כרחך הוא הסובר: אין מערבין לקרנות, ואינו דורש "אחת".

ולרבינו חננאל גירסא אחרת בדברי הגמרא,

שנינו במשנה: עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן (וכו'): :

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא בדין קבלת דם הקרבנות: הניח מזרק בתוך מזרק ואין מחזיק הכהן בידו אלא את המזרק החיצון וקבל בו במזרק הפנימי את הדם, מהו שיהא כשר?

ומבאר הגמרא: **מין במינו האם הוא חוצץ בין ידו של הכהן למזרק בו מתקבל הדם, ונמצא שאין קבלה זו ככהן שהרי אינו אוזן במזרק שהדם בו [רש"י⁽²³⁹⁾]; או שמא מין במינו אינו חוצץ?**

אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא, תניתוח במשנתנו שמין במינו אינו חוצץ:

הכתוב, ילמד סתום מן המפורש, כשם שבהזאת שלפני ולפנים ובהיכל מזה מכל אחד בפני עצמו אף כאן מזה מכל אחד בפני עצמו, ולא יערבם כאחת.⁽²³⁶⁾

אם כן למה נאמר: "אחת", לומר לך: אחת ולא שתיים מדם הפר שלא יתן שתי פעמים מדם הפר על קרנות המזבח אלא פעם אחת יתן על ארבע קרנות מדם הפר [ראה הערה ⁽²³⁷⁾], אחת ולא שתיים מדם השעיר.

תניא אידך: ולקח מדם הפר ומדם השעיר, שיהיו מעורבין זה בזה; אתה אומר שיהיו מעורבין זה בזה, או אינו אלא: מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו, תלמוד לומר: "אחת" —

וסתמא של ברייתא זו כרבי יאשיה הסובר: מערבין לקרנות.⁽²³⁸⁾

לרבי יאשיה הסובר בכל מקום דמשמע שניהם ביחד, מכל מקום בנידון דידן היה לנו לומר שילמד סתום מן המפורש, ולא יערב לקרנות, וכל הטעם שמערב לקרנות אינו אלא מפני שנאמר: "אחת".

שאם לא כן, אלא כפשוטו הדברים, כי רבי יאשיה לשיטתו הוא דאזיל, אם כן האיך אומרת הגמרא, כי הך סתמא שמבואר בה מערבין לקרנות משום שנאמר "אחת" היא כרבי יאשיה, והרי לרבי יאשיה גופיה אין צריך לדרשה ד"אחת".

239. א. ברש"י זבחים כד א כתב בד"ה לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת: בקבלת הדם, כדכתיב: "ולקח הכהן" שתהא לקיחה בעצמו של כהן; וכן כתבו התוספות כאן שהחסרון הוא משום דבעינן "ולקח".

וראה בדברי התוספות שביארו, מאי טעמא

236. הגמרא לפי פשוטה צריכה ביאור, דמשמע דהכי קאמר: לשון הכתוב משמע שאינו מערב לקרנות; ומה טענה היא זו לרבי יאשיה החולק עליו בכל מקום וסובר כי הלשון משמע שניהם ביחד, ואדרבה משמע שמערב לקרנות; ולכן פירשו התוספות כפי שפירשו, ונתבאר בפנים.

237. הקשו בתוספות ישנים והביאם הריטב"א: מהיכי תיתי יזה שני פעמים מכל אחד ואחד?!

ותירצו [וט"ס יש בדבריהם, ראה שיח יצחק]: לא נצרכה אלא היכא שנשפך הדם בין ההזיות, וסבירא ליה לרבי יונתן שיתחיל ממקום שפסק, ואין צריך להביא דם אחר, ולהתחיל מתחילת ההזאות שעל המזבח [ופלוגתא היא לקמן סא, א].

238. גם מכאן הוכיחו התוספות שיטתם, כי אף

דכתיב "אחת", סובר הוא, כי צריך לערבן יפה יפה שלא יהיו כשתי חטויין [ריטב"א].

תא שמע: דתנא דבי רבי ישמעאל: הואיל ורצפה מקדשת [ראה הערה (240)], וכלי שרת מקדשין, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בין הכהן וכלי השרת בקבלת הדם, כדכתיב: ולקח הכהן, שתהא לקיחה בעצמו של כהן [רש"י זבחים], אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בין הכהן ובין הרצפה, ולפיכך:

היה עומד הכהן בשעת עבודה על גבי כלי או על גבי רגל חבירו, הרי זה פסול.

הרי למדנו: אף רגל חבירו שהיא מין אחד עם רגל הכהן, הרי היא חוצצת.

ודחינן: שאני רגל כלומר: רגל של חבירו [ולישנא קלילא נקט, ריטב"א] דלא (241)

שהרי אמרה תורה: "ולקח" מדם הפר ומדם השעיר, והך "לקיחה" אחיזת המזרק היא, ומכל מקום שנינו: נתן את הכלי המלא ובו הדם בכלי הריקן, מאי לאו הכי קאמר: הושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן ומזה; הרי שמכל מקום לקיחה של כהן גדול היא.

ודחינן: לא כן הוא פירוש המשנה, אלא כך פירושה: חזר ועירה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן כדי לערב את הדם.

ותמהינן: כיצד אפשר לפרש כן דברי המשנה, והא כבר תנא ליה רישא: עירה דם הפר לתוך דם השעיר וכבר נתערבו הדמים, ולמה חוזר ומערה מן המלא לריקן?!

ומפרשינן: כדי לערבן יפה יפה, מפני שהדמים קשים להתערב, והואיל וסובר התנא של משנתנו "מערבין לקרנות" משום

דגרסינן כלי שרת "מקודשים", ולא קאי על מה שכלי השרת מקדשים את הנכנס לתוכם, אלא על עצם קדושת כלי השרת, שעל כך נאמר: וימשחם ויקדש אותם.

והתוספות פירשו שם: וכלי שרת, פירוש בגדי כהונה מקדשין האדם לעבוד עבודה, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, דהא כתיב: ומכנסי בד ילבש "על בשרו".

241. הרב בעל דקדוקי סופרים, הביא מאחד מכתבי היד דלא גרס "מצוי", וכתב: וכן ליתא ברש"י ובריטב"א ובתוספות סוכה לו א ד"ה דבעינא [ורבינו אליקים גרסו].

וכתב: לפי זה אם חבירו מבטל לו את רגלו עד גמר עבודה, הכי נמי דכשר [וכן דייק בשפת אמת מלשון רש"י]; ולנוסח הדפוס קאי על העובד שהוא אינו יכול לבטל רגל של חבירו,

אין ספק זה תלוי בדין לקיחה על ידי דבר אחר אם שמה לקיחה.

ב. לדעת הריטב"א, לא נסתפקו כאן בגמרא אלא בקדשים; ואף לדעת הסובר בעלמא מין במינו אינו חוצץ, שמא בקדשים — חוצץ; ואין כן דעת ראשונים ואחרונים אחרים, ראה בהערות בריטב"א הנדמ"ח.

240. ברש"י בזבחים כד א בביאור ענין זה, יש שתי גירסאות בשיטה מקובצת שם:

א. הואיל ורצפה "מקדשת" האדם לעבוד עבודה שם, דאינו יכול לעבוד במקום אחר, שהרי דוד קידשה [לרצפה]; וכן פירשו התוספות שם.

ב. הואיל ורצפה "מקודשת", כלומר: לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה.

עוד כתב שם רש"י: וכלי שרת מקדשים: כדכתיב וימשחם ויקדש אותם; ומשמע

מיין בשאינו מינו הרי זה הוצין, או אינו הוצין? כיון דמחלחל שהסיב חלול והדם יורד דרך הנקבים תוך המזרק [מאירי], ולכן לא חיינן וכולו כשר, כיון שהוא מחובר יחד [רש"ש], או דילמא לא שניא?

כלומר: מיין בשאינו מינו פשיטא לן שחוצין; ומספקא לן בסיב הואיל והוא מחלחל, או אפשר אף הוא חוצין שלא לחלוק ולתת דבר לשיעורין, [ריטב"א, וראה גירסתנו].

אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא: תניתה, במשנה בפרה:

אפר פרה אדומה היו נותנין אותו בתוך מים חיים [מי מעין] שנשאבו מן המעין ישירות לתוך כלי, ולפיכך:

המקדש [נותן] אפר פרה לתוך מים חיים [בתוך שוקת] [אבן שיש לה בית קיבול העומדת על שפת המעין והמים נכנסין לה דרך חור בדופנה], והיה ספוג בתוך השוקת, הרי המים שבספוג פסוליין אפילו אם יסחטם לתוך כלי, שהרי לא הגיעו אל הכלי ישירות מן המעין; ואילו שאר המים שבתוכו כשרים הם אף שצריך שיגעו המים בכלי, הואיל

מבטיל ליה, אין חבירו מבטל שם את רגלו עד שיגמור הכהן את עבודתו, ולפיכך הרי זו חציצה. (242)

איכא דאמרי: לא נסתפק רמי בר חמא משום חציצה, כי מיין במינו אינו חוצין [רא"ל], אלא הכי בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: הניח מזרק בתוך מזרק וקיבל בו את הדם, האם דרך שירות [עבודה] בכך, או אין דרך שירות בכך? (243)

תא שמע: דתנא דבי רבי ישמעאל: כתיב: ולקחו את כל "כלי השרת" אשר ישרתו במ בקודש [ונתנו אל בגד תכלת], משמע: אפילו שני כלים שנאמר "כלי" (244), ושרות אחת, שנאמר: "השרת"; ללמדך דרך שירות בכך. (245)

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא:

הניח סיב [גדל סביב הדקל ונכרך עליו סביב] בתוך המזרק וקבל בו את הדם, והסיב מתוך שהוא רך הרי הוא סופג את הדם, והדם יוצא מכל עבריו, ואינו חוצין כל כך מהו שיהיה הסיב חציצה —

רגלו אינו יכול לעמוד היטב ובעינין "לעמוד לשרת" וליכא.

243. רבינו אליקים מפרש האיבעיא לענין זר שקיבל את הדם, לחייבו על כך.

244. כך משמעות לשון רש"י; ורבינו אליקים מפרש: לשון "בם" משמע שני כלים.

245. הקשו בתוספות ישנים: למה לא פשוטו מכאן את הבעיא לעיל אם מיין במינו חוצין, כי

וכיון שדבר שאין בידו הוא, אפילו אם מתרצה חבירו בדבר אינו כלום, והוי חציצה, מה שאין כן במזרק דמצי מבטל ליה, כיון דבטלו כשר. אך במאירי מפרש כרש"י; והוסיף: ואף כשתאמר שבטלוהו בהדיא, בטלה דעתו ולא בטלה רגלו.

242. כתב הריטב"א: הא דלא אמרינן עלה: דיקא נמי דקתני רגל "חבירו", משום דאיכא למימר: רגל חבירו לאו דוקא, אלא אורחא דמילתא נקט, דהא רגל של עצמו שיתן רגלו על

והמים יוצאים מכל עברי הספוג, ונכנסים בין הספוג ובין הכלי —

כיצד הוא עושה: כשבא להוריק את המים שבשוקת לתוך צלוחית או שפופרת להצניעם ולשומרם כשיצטרך להזות על טמאי מת [ש"י^צ], והרי המים שבספוג פסולים הם?

הרי זה זולף והולך כלומר: שואב [ריטב"א בשם רש"י] והולך את כל המים שבשוקת, עד שמגיע למים שבספוג.

הרי למדנו: כי שאר המים כשרים אף שצריך שיהיו נוגעים בכלי, הואיל והספוג מחלחל.

ודחינו: אין להוכיח ממים לדם, כי שאני מיא דקלישי [אינם עבים כדם], ויוצאים מכל עבריו ונכנסים בין הספוג ובין הכלי, מה שאין כן הדם שהוא עב.

איכא דאמרי הכי פשט ליה מאותה משנה:

בדם כשר שאינו עב כל כך, אבל בקומין המנחה, שצריך "מתן כלי" שהוא כמו קבלה בדם, אם נתנו בתוך כלי שיש בו סיב, הרי זה פסול, ואף על פי שהסולת דק מאד ופעמים שאין נקבי הסיב נדבקים יפה זה בזה ויוצא הקמח דרך הסיב [ריטב"א בשם תוספות, ות"י].

מתניתין:

נח-ב כתיב בפרשת אחרי מות אחר גמר ההזאות

לפני ולפנים והיכל: ויצא אל "המזבח" אשר לפני ה' [וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר והזה על קרנות המזבח סביב] — זה מזבח הזהב, שהיה עומד בהיכל, והיה גבוה אמתיים, ורחבו אמה על אמה.

וכיצד היה נותן את המתנות על ארבע הקרנות:

התחיל את ההזאות מן הקרן שהיתה סמוכה לו, ומקיף את המזבח ברגלו, ועל כל קרן וקרן מחטא (246) ויורד —

כלומר: דרך נתינת הדם היתה בדרך ירידה, שטובל את אצבעו בדם, ומחזיק את ראש אצבעו כלפי מטה ומושך את המתנה על הקרן מלמעלה למטה, כי אילו היה מחזיק ראש אצבעו כלפי מעלה ומושך את אצבעו על הקרן מלמטה למעלה, מתוך שסמוכה היד אליו והמזבח גבוה אמתיים והקרן למעלה מידו [רש"י לקמן נט א], היה הדם זב לתוך שרוול כותנתו.

מחיכו מאיזה קרן הוא מתחיל: מקרן מזרחית צפונית, ואחריה מקיף את המזבח דרך ימין ונותן על קרן צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית.

מקום קרן שהוא מתחיל בה בזריקת דם הטאת של כל השנה על מזבח החיצון, דהיינו בקרן דרומית מזרחית, שם היה גומר על מזבח הפנימי, וכפי שאמרנו.

אבל בתוספות ישנים ריטב"א ומאירי פירשו: "מחטא" לשון "מזה", כדכתיב: וחטאת על המזבח; והא לשון טהרה כמו "תחטאני באזוב וטהרו", והואיל והכתוב אומר "וטהרו"

הרי מכאן מוכח שמין במינו אינו חוצץ; וראה מה שתירצו.

246. דעת רש"י: "מחטא" לשון ירידה הוא.